

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK VII.

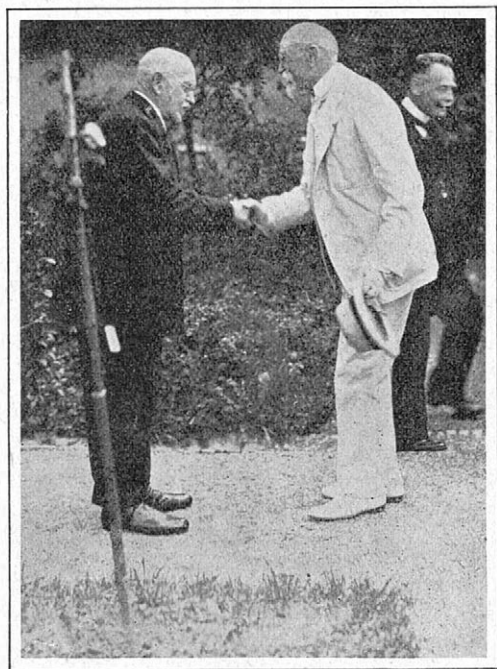
ČÍSLO 7.—8.

Kapitán Dr. Rudolf TSCHORN:

Náš Jirásek.

(K jeho 75. narozeninám.)

Známe jedno dobré, šlechetné srdce, které dovedlo úchvatně vypravovati o české vojenské minulosti. Jest tak šťastné, že mu osud dopřál, aby se dožilo v krásném podzimku života naplnění svých tužeb a svého cíle, aby spatřilo svobodný stát a jeho národní vojsko, vyrostlé z lásky k utiskovanému národu, tu věrnou stráž a oporu naší republiky.

Jest to srdce Aloise Jiráska.

Staříčský mistr vyšel z lidu a tomu lidu a v jeho duchu pracoval a tvořil. Cítil v nejhlubších základech své duše, že koná práci národu prospěšnou a nutnou, v budoucnosti vítěznou, že budí a zakládá, že pomáhá svému národu stavěti budoucnost. Český národ právem zamiloval si jeho dílo, z něhož vroucně k němu mluví hlas rodné země a nesčetných pokolení předků, která se na ní rodila a umírala, která ji skrápěla svým potem v práci a svou krví v obraně. Zamiloval si dílo, z něhož mohutným i tichým hlasem promlouvá

k němu duše jeho otců, duch jeho dějin. Duch našich dějin utíkal se k srdci Jiráskovu a prosil je o formu, aby se v ní zúčastnil nesmrtelného života. Stíny minulých dob prosily hlasem tklivým a důtklivým: *Neděj nám zahynouti bez památky!* A Jirásek šel poslušně za tím hlasem. Vypravoval o slavných bojích, o velkém pokolení a smutné nevolnosti. Burcoval ze spánku, byl tamborem — jak sám kdysi řekl — který budil na stráž a volal lermo k boji.

Stál v čele toho boje, jako dobrý a statečný voják: „Tisíc let jsme tu stáli a obhájili se, krváceli a trpěli a teď bychom měli malátnět? Ne, to kdybych měl být poslední, sám jediný, nepodal bych se!“

Proto má lásku národa. A proto má i velikou lásku československého vojska.

* * *

Jirásek vytvořil ve svém díle živý zjev našeho vojáka skoro ze všech dob. Ukázal typy pravých českých vojáků, bohatýrských mytických hrdinů, husitských božích bojovníků, tábořských hejtmanů na Slovensku, nadšených emigrantů, selských povstalců, vojáků v cizích službách rakouských i revolučních gardistů z bouřlivého roku osmačtyřicátého. V naší vojenské minulosti viděl ztělesněnou českou slávu, hrdost a české ponížení. Oživil nejslavnější doby našeho válečnictví, husitskou sílu a slávu, i doby tvrdého vzdoru a kruté bolesti úpadku. Dávno před republikou nakreslil tisíce českých vojáků a ukázal při nich na nezdolnou sílu odporu a houževnatosti českého člověka. A ještě jiný důvod vedl jej k tomu, aby vypravoval o českých vojácích: chtěl odčinit křivdu zapomnění. Způsobovalo mu bolest pomyšlení, co práce, trudu, hrdinství a obětí bylo často v minulosti vynaloženo, aniž dnes toho někdo aspoň vzpomíná. Což nemá být odměnou takovým trpitelům aspoň to, že na ně vroucně vzpomeneme, že zatruhlíme tam, kde proudily jejich slzy a krev, že vděčně vzpomeneme jejich práce, třeba i jen na troskách jejich díla, a že při této vzpomínce učiníme znovu živou jejich myšlenku, pro niž trpěli? Či není nejstrašnější nespravedlností světa, zmizí-li takový trpitel bez památky, když jméno trýznitelovo žije snad v ústech všech? To cítil Jirásek živě již ve svém mládí, když hleděl na širé území náhodského panství a vzpomínal, co nevýslovných bolestí bylo tu vytrpěno ve stínu pyšného zámku nebo když četl o českých vojácích, slavně zahynuvších na tureckých hranicích: „I bylo mně líto té krve, jež vnikla beze stopy v širou zemi nebo potoky stekla bez památky do kalných vod dunajských...“ Nejmocněji však to na něho dolehlo, když stanul na poli u Schönberku v Bavorsku, kde roku 1504 zahynulo půldruhého tisíce znamenitých českých lidí, sloužících cizím a za to jimi ještě zrazených. Ti, kteří je pobili, mají ještě dnes své pomníky v řezenském kostele, ale na tolik dobrých českých lidí nikdo tu nevzpomene. Ani nejmenší památník nepřipomíná jejich hrob, ani jediný člověk nepřijde, aby uctil jejich památku. Není to křivda tím větší, že jest páchána celými stoletími? A nikdo nevzpomíná těch českých vojáků, dobrých českých synků, kteří v cizích službách po dlouhá staletí bojovali a krváceli, kteří šli neradi na tu vojnu a po celou tu dobu vojenských služeb tak toužebně vzpomínali na domov. Všem těmto zapomenutým staví Jirásek památníky ve svých dílech. Napravuje křivdu, již se národ dopouštěl na svých dobrých lidech tím, že na ně zapomínal. Proto také, když v roce 1919 psal legionářům na Sibiř, tolik vzpomínal hrobů těch.

kterí tam zůstali a kteří se nevrátili do vlasti, aby spatřili výsledky svého strádání. Ale zde se těší, že nebudou ony hroby zapomenuty, ani námi doma, ani těmi v dáli: „Bratrský lid ruský i cizí plemena budou si o nich vypravovati, o nich, o slavném vojsku, jež se tu objevilo jako vidění, jež ohromnými těmi končinami přešlo vítězně a ne-utiskovalo, netrápilo, ale pomáhalo a chránilo, až pak vsedlo na lodi a zmizelo na vodách, daleko, daleko za mořem. Jen naše svaté hroby tam zůstanou. Čas pochýlí jejich prosté kříže, déšť smyje na nich poslední pozdrav v mateřské řeči a jen ševel trávy, stepního kavylu nebo šumot chmurného pralesa nad nimi povzdechne. Nebudou však zapomenuty. Doma budou žítí hrdinové, jejichž kosti tam prách-nivěji, žítí budou v paměti věčného národa.“

Pamatovati, co bylo, jest příkazem života, neboť zapomenouti, co bylo, jest zapomenouti sebe sama a tím vlastně popřít vlastní život. Znalost minulosti činí nás uvědomělejšími a tím i pevnějšími. Upevňuje náš charakter. To jest hlavní význam minulosti pro život přítomný, jenž bez znalosti minulosti není ani dobře možný. Uvažte, že historie jest quasi paměť národa. No, a víte, co je mít dobrou paměť? Kdo ztrácí paměť je ubohý a dokonce člověk bez paměti. A ne-pamatuje-li se národ, čím byl, nezná-li svých práv, zapomene-li i na křivdy na něm spáchané, nepohne se mu krev ani žluč, bude mdlý, chmýří, nic, žádný hněv a vzdor, žádná vytrvalost, nic, leda otročina, bláto“, praví Jirásek ústy prof. Čepelky v „Samotě“. Jirásek vzpo-miná naši minulosti nikoli proto, že byla slavná a abychom se jí honosili, nýbrž proto, abychom na ní měřili své vlastní povinnosti v době přítomné. Doby našeho smutku a ponížení mají nám pak býti mementem, abychom se vystříhali v přítomnosti i v budoucnosti všech těch chyb a slabostí, které zavinily náš pád.

Česká historie jest plna bouří, těžkých zápasů a protivenství, tedy právě toho, co v přítomnosti musil český národ tak úporně pře-konávati. Její škola jest proto tvrdou školou, ale té tvrdosti právě potřeboval národ zápasící o svou existenci. „Oj, vždyť jsem já synem bouře!“ volá Jirásek již v jedné ze svých mladistvých básní a tomu chce naučiti celý národ. Nesmíme se dáti překvapiti žádnou bouří, žádným utrpením, žádným nebezpečenstvím. Všeho toho zažili jsme ve své historii dost a dost, postavíme se proto i dnes proti nim tak, jak jsme se jim vždy postavili. Čím budou naši nepřátelé silnější a krutější, tím mocnější bude náš vzdor, se kterým se jim postavíme na odpor. „Když mně je nejhůře“, praví Hodoval v románě „Na Ostrově“, „napadá mne vzdor a myslím si: tisíc let jsme tu stáli a obhájili se a krváceli i trpěli, a teď bychom měli malátnět? Jen se podívejme právě na naše předky, jak ti dovedli odolávati ještě v hor-ších dobách! V těch dobách největšího ponížení najdeme tolik síly v opuštěném a zanedbaném lidu. A v té síle lidu byla naše spása i ži-vot. V té síle je útěcha pro budoucnost, než i úkol náš i povinnost k lidu.“

Síla minulosti nemízí s těmi, kdož byli jejími nositeli, nýbrž zů-stává v národě a skládá se v něm od věků k věkům nevyčerpatelný zdroj síly pro všechnu budoucnost. Síla minulosti jest proto i naše síla. A náš boj za samostatnost dal Jiráskovi za pravdu, že síla minulosti jest i silou přítomnosti. Či lze pochybovati o tom, že naše vojsko za hranicemi bylo především burcováno, vedeno i posi-lováno vědomím o někdejší síle husitské? A nebyl to právě Jirásek,

kteřý tisícům a tisícům našich lidí vstípil toto vědomí pevně v duši, takže stačilo, aby doba zavolala a již se toto vědomí měnilo v čin?

* * *

Co znamená Jirásek pro český národ, ukázalo se za světové války. K Jiráskovi a k jeho obrazům z naší slavné i bolestné minulosti utíkal se celý národ, jenž v nich hledal posilu v hrozícím nebezpečí bezohledného boje Německa a Rakouska proti celému kulturnímu světu a učil se ze slavných svých předků věřit sám sobě a své síle. Za války byly spisy Jiráskovy vpravdě záchranou národní víry.

Když v prvním válečném roce vyšlo „Temno“, stalo se hned nejhledanější českou knihou. Jiráskovým „Temnem“ každý si uvědomil, co by nás čekalo, kdyby zvítězily ústřední mocnosti. Jako tenkrát po českých zemích zavládlo duševní temno, tak byl i nyní potlačen všechen národní život a čeští vojáci umírali, aby mohl být národ opět zotročen. Čeští vyhnanci, odcházejíce po Bílé hoře do ciziny, brali si s sebou podle staré písně kromě bible Králické „Labyrint světa“; se stejnou láskou bral český čtenář za světové války do ruky Jiráskovo „Temno“, jež vyjadřovalo jeho současné utrpení.

Když počal Jirásek roku 1916, v době největšího útlaču, otiskovati román o národním českém králi Jiřím z Poděbrad, který už svým názvem „Husitský král“ rozechvíval duši každého českého člověka, a proti chmurnému obrazu habsburského temna stavěl nepoddajnou postavu vítězného panovníka z české krve, rakouská censura jeho vycházení potlačila: český člověk neměl se dovědět, že mu kdysi slavně vládl muž, jenž v sobě ztělesnil všechny krásné vlastnosti svého národa, král vzešlý svobodnou volbou, který — jako před ním Žižka — se postavil „proti všem“.

A ve skize „V samotě“ ukazoval Jirásek, jak bolestně, dusivě dolehala válka svými krvavými událostmi, svou persekucí, násilím na duši vřele cítícího Čecha a volal „na bdělou stráž“, „k jednotě a mužné síle“, která cítí a věří, „že udeří hodina, kdy národ nebude v osamělém soumraku opakovati si slova velikého Římana, že nebude „in servitute“, ale jakoby zvony slavně a radostně vyzváněly...“

Národ, který měl svého Jirásku, zvítězil. Nezlomila ho již rakouská persekuce: za hranicemi stavěl své legie a doma se odhodlal ke zjevnému odboji proti svým vládcům, když ústy svých spisovatelů před zahájením říšské rady roku 1917 vyzval své poslance, aby se neochvějně postavili za jeho požadavky. Tenkrát Jirásek, jenž až dosud stál stranou veřejného života, vystoupil ze svého zátíší. Šedivý miláček národa, jehož spisy v něm budily národní hrdost a sebevědomí, byl první, který podepsal historický projev českých spisovatelů. Byl-li profesor Masaryk za hranicemi vůdcem naší revoluce, bylo doma jméno Jiráskovo posilou a Jirásek příkladem národní statečnosti.

A když po roce, dne 13. dubna r. 1918, shromáždili se v Obecním domě pražském zástupci národa k přísaze, že vytrvají v boji za svobodu, nemohl to být nikdo jiný než právě Jirásek, jenž před zraky celého světa vyslovil tuto národní vůli. Jiráskovo prosté a hrdé „Tak zde stojíme!“ a jeho slova, prohrátá celou naší minulostí: „Zvedáme ruce své při drahé památce předků, před očima vzkrísleného národa a nad hroby padlých, v mohutném souzvuku všech duší svých slibujeme dnes a po všechnu budoucnost: zůstaneme, kde

jsme stanuli, věrní v práci, věrní v zápase, věrní v utrpení, věrní až do hrobu" — tato slova měla sílu staré husitské písně Žižkovy a zapálila srdce všech právě proto, že je mluvil ten, jenž nám zpřítomnil rekovnost husitských hejtmanů, oddanost pobělohorských mučedníků a víru i práci obrozených buditelů.

Ani v době největší persekuce za světové války nezapomněl Jirásek na vojáky. Poslal jim do pole pozdrav. List ten jest plný lásky k českým lidem a v srdci jeho jest utajeno mnoho bolesti nad osudem českých mužů, kteří byli nuceni opustiti svůj domov a krváceti i umíratí za cizí zájmy v cizích službách. Kolik lásky a bolesti, ale hlavně cosi nedopověděného, očekávajícího ozývá se z toho listu. Jest mi z nejdražších dokumentů našeho domácího odboje, již také datem svého vzniku, neboť tu musíme dobře rozlišovat a chronologicky třídit. Vzpomeňme, jak jsme jej v druhém roce války, v době tak stísněné a nesvobodné, čtli se zatajeným dechem a se slzami v očích. Vzpomeňme, s jakou srdečnou láskou ozvala se jeho dobrá a moudrá slova: „Mnohé z Vás viděl jsem táhnouti z Prahy do boje, s pohnutým srdcem hleděl jsem na zacházející řady, jež provázeli vaši milí na poslední rozloučené. Dnes bych naslouchal já Vašemu vypravování, dnes byste Vy, stateční vojínové a účastníci obrovských zápasů, jakých nebylo co svět světem, mohli sami vypravovat o nich, o svízelných polního života, o těžké povinnosti. Ale Vy mužně mlčíte. Jen na domov byste se optali, na který vespolek v družných hovorech u ohně, v zákopech, i ve chvíli samoty, na noční stráž, vroucně vzpomínáte, kdy ty vzpomínky duší vanou jako znění zvonků, jako drahá, milená píseň. A proto snad dobře přijmete tento list, třebaže Vám nepřináší ani zprávy, po které toužíte. Ale přichází z domova, z milé vlasti a může Vám říci a říká, Vám všem krajanům od Šumavy až do Karpat, jak na Vás vzpomínáme, s jakým vřelým účastenstvím, a že z té duše Vám přejeme, aby štěstí bylo s Vámi, abyste bez pohromy a spokojení vrátili se domů do náruče svých milých.“

Což necítili ti čeští vojáci ten utajený, ale mocně věty prochvívající spodní tón hořkosti, že bojují na nepravém místě, v cizích službách? A z tohoto dopisu vyzařovala i inspirace, z níž u tak mnohých se zrodil odhodlaný, spásný čin a největší oběť, a jež svým jasem oblévá největší anabasi, jakou znají dějiny, nikoli však již v cizích službách.

Jirásek byl tak šťastný, že se dožil svobodného československého vojska. V „Památníku“,*) vydaném v říjnu r. 1919 na paměť našeho osvobození, radostně zdraví československou armádu slovy, jež vylitá z hloubi jeho srdce a v nichž vyjadřuje plně svou lásku k našemu vojsku. Pozdravuji vás všechny naše vojíny, vás, první naše československé vojsko, vyrostlé z lásky k utiskovanému národu, mohutné zmužilosti i morální silou, vás, věrnou stráž a oporu naší republiky. Díky Vám a zdar!“

A mimoděk napsal Jirásek pro naši armádu slavný odkaz, který nechtěl jest ji heslem v dobách klidných i bouřlivých. Jsou to vzdorná slova pýchy a mravní pevnosti česko-bratrského kazatele v nejchmurnějším Jiráskově díle „Skály“: To budiž nás všech přirozeností, abychom v protivenstvích strachem neschli, alebrž se zelenali jako strom odvahou a naš-

*) Čsl. armádě k 28. říjnu. Památník. Uspořádali štápt. Frant. Kučera a nadpor. dr. Rudolf Tschorn. Nákladem Čsl. vědeckého ústavu vojenského. V Praze 1919. Za 12 Kč.

dějí, abychom chyby své poznali a pevně stáli, když nepřátelé myslí, že nás přemohli a námi o zem udeřili, abychom byli jako skály ...“

* * *

Ve svém mládí psal Jirásek také básně. Mezi nimi jest jedna — nazval ji „V temnu“ — v níž zasněný student, chudý synek zapadlého českého venkova, za tichého večera sám sobě se zpovídal z nejvřelejší své touhy:

„Jiným chtěl bych zářit pochodní!“

O čem snil mladý jinoch, tím se i stal. Stal se tím svou láskou k národu, svou vírou, svou prací.

A ke konci vzpomínám úvodní kapitoly „Husitského krále“. Tam mluví bratr Paleček Matěji Loudovi z Chlumu: „Bratře Loudo, vysoko jsme zanolili písničku; dej Bůh, abychom ji dozpívali!“ I Jirásek zanolil nám velikou píseň lásky a síly, k níž ho inspiroval jeho rodný kraj, český lid a jeho veliká minulost. Dobrotivý osud nechtěl mu dopřejí síly i zdraví v jeho krásném večeru, aby svou píseň podle nejlepších svých úmyslů mohl plně dozpívatí.

Kapitán p. pl. 34 „Střelce Jana Čapka“ Josef HIRSCH:

Bojové úkoly a organisace čty.)*

Ú v o d.

Úvodem k srovnání nynější čty o 3 družstvech s navrhovanou četou o 5 družstvech, zmíním se o dnešním družstvu. Jeho tvůrci měli v úmyslu stvořiti živoucí buňku pěchoty, projevující svůj život oběma způsoby, pěchotě přirozenými, t. j. palbou i pohybem. Proto organismus družstva byl stvořen z jednoho roje střeleckého a jednoho roje úderného. Co nejmenší jednotka pěchoty, soběstačná, žijící v boji vlastním životem, musí družstvo nezbytně vtisknouti svůj ráz jednotce nejbližší vyšší, tím spíše, nemá-li tato vyšší jednotka organismu, jen jí vlastního, jímž by svá družstva poutala dohromady, takže není nakonec ničím jiným, než určitým počtem družstev. Každá dobrá i špatná vlastnost družstva musí takto přímo určovati dobré i špatné vlastnosti jednotky vyšší. Ponechati vlastnosti dobré a odstraniti špatné znamená, vybaviti četou tím ústrojím, jež by spojením družstev dohromady vytvořilo novou organickou jednotku, schopnou vlastního životního projevu a tak vyváželo nedostatky osamělého družstva.

Ukáží na obtíže s nynější četou, s nimiž řadový důstojník při podrobnějším zkoumání boje malých jednotek se setkává. Aby mé

*) Tato práce byla odměněna cenou při soutěži Vědeckého ústavu vojenského, vypsané v r. 1925. Řeší toto téma: Bojové úkoly a organisace čty.

Srovnajte četou, složenou ze 3 družstev po 2 rojích (roj střelecký s 1 lehkým kulometem a roj úderný, celkem 13 mužů) a četou sestávající z 5 družstev, z nichž 3 družstva jsou jen úderná a 2 družstva jen střelecká (družstvo úderné sestávající z velitele a 7 úderníků a družstvo střelecké, sestávající z velitele a 7 mužů obsluhy 1 lehkého kulometu). Charakteristika těchto 2 čet, srovnání a vhodnost taktického upotřebení v boji.

Je zajímavé, že autor došel k opačnému výsledku, než autor podobné práce uveřejněné ve Voj. Rozhl. 1926 (červen).